

24.3.2017

Valtiovarainministeriö

Lausuntopyyntö VM/1069/00.01.00.01/2016

**Sisäministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi
valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta ja
eräiksi niihin liittyviksi laeiksi**

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esitys -luonnoksesta. Valmistelu on perustunut aiemmin annettuun työryhmämuistioon Kaksoiskansalaisuus valtion virkaan nimitettäessä (VM 26/2015) sekä aikaisempiin asiaan liittyviin lausuntopyyntöihin vuonna 2016. Sisäministeriö toteaa, että nyt käsiteltävä olevan hallituksen esitys -luonnoksen valmisteluvaiheessa sisäasiainhallinnonalan toimijoilla on ollut mahdollisuus esittää näkemyksiä valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön edustajille valmistelua varten.

Sisäministeriö lausuu hallituksen esitys -luonnoksen osalta seuraavaa:

Sisäministeriö pitää tärkeänä kokonaisturvallisuuden kannalta, että kansallisia etuja voidaan suojata nykyistä tehokkaammin. Ehdotetut muutokset ovat tarpeellisia ja kannatettavia.

1. Valtion virkamieslain muuttaminen

7 §:

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslain 7 §:ää. Säännös koskee virkoja, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Suomen kansalaisuutta koskevan edellytyksen täyttäisi nykytilaa vastaavasti myös henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus.

Sisäministeriö pitää hyvänä, että nykyisessä turvallisuustilanteessa tarkastellaan kansalaisuuden merkitystä valtion virkaan nimitettäessä. Ehdotetun 7 §:n 1 momentin mukaan sisäministeriössä tai sisäministeriön toimialalla merkityksellisiä olisivat kohdat 2, 3, 4,6, 10, 12 ja 13 sekä 16.

- 1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, osastopäällikönä virka;
- 2) **ministeriön valtiosihteerin virka, valtiosihteerin kansliapäällikönä ja kansliapäällikön virka, ministeriön osastopäällikön ja sitä vastaava tai ylempi virka, ministeriön apulaisosastopäällikön ja toimistopäällikön virka, muu yksikön päällikön virka sekä ministerin erityisavustajan määräaikainen virkasuhde;**
- 3) **ministeriön virka, jonka tehtäviin kuuluu toimia ministeriön valmiuspäällikönä tai jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä;**
- 4) **ministeriön ja poliisihallinnon virka, jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoihin I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja;**
- 5) ulkoasiainhallinnon virka;
- 6) **sisäministeriön toimialan viraston päällikön välittömänä alaisena toimivan päällikön tai johtajan virka;**
- 7) puolustusministeriön virka;
- 8) valtiovarainministeriön ja Väestörekisterikeskuksen virka, johon kuuluu tieto- ja kyberturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä;
- 9) työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virka, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja;
- 10) **viraston päällikön virka;**
- 11) tuomarin virka sekä virka, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;

- 12) **Rajavartiolaitoksen virka;**
- 13) **poliisilaissa (872/2011) tarkoitettu poliisimiehen virka sekä Suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka;**
- 14) Puolustusvoimien virka;
- 15) Tullin virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen tai Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen taikka Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä;
- 16) **aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virka;**
- 17) Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohdajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka;
- 18) maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohdajan virka, Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen ylijohdajan virka, Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohdajan virka sekä Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettu erätarkastajan virka;
- 19) Liikenteen turvallisuusviraston, Liikenneviraston, Viestintäviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan tai ylijohdajan virka sekä virka, jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä.
- 20) Energiaviraston ylijohdajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajavastuualueen päällikön virka.

Ehdotetut kohdat ovat tarpeellisia ja asianmukaisia eikä ehdotettu virkojen (tehtävien) määrittely voi olla suppeampi ottaen huomioon sisäministeriön toimialan tehtävät ja merkitys kansallisen turvallisuuden kannalta.

Rajavartiolaitoksen virkojen osalta ehdotetaan, että valtion virkamieslain 7 §:n 1 momentin kohta 12 muutettaisiin muotoon "*rajavartiolaitoksen viroista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005)*". Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 10 ja 11 §:t sisältävät säännökset Rajavartiolaitoksen virkojen yleisistä ja erityisistä kelpoisuusvaatimuksista ja laki on erityislaki suhteessa valtion virkamieslakiin. Rajavartiolaitoksen osalta hallituksen esitys -luonnos ei kuitenkaan ratkaise monikansalaisuuteen liittyviä haasteita. Sisäministeriö on helmikuussa 2017 asettanut rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamista koskevan lainsäädäntöhankkeen, mikä koskee mm. sotilasvirkojen kelpoisuusehtoja (vain ja ainoastaan Suomen kansalainen). Tavoitteena on antaa hallituksen esitys syysistuntokaudella 2017.

Teknisenä korjauksena esitetään, että suojelupoliisi (kohta 13) kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella.

8 c §:

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslain 8 c §:ää.

Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan "*viranomaisen on nimitysharkinnassa käytettävissään olevin keinoin varmistettava, että nimitettävä henkilö on nuhteeton ja että hänellä ei ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muutoinkin edellytykset hoitaa tehtävänsä luotettavasti*"

Sisäministeriö ehdottaa, että pykälän muotoilua harkittaisiin tiukennettavaksi.

Edelleen pykäläehdotuksen perusteluiden mukaan, jos henkilö valintamenettelyn aikana antaa tietoisesti virheellisiä tietoja tai salaa asian, ja harhaanjohtaminen paljastuu myöhemmin, seuraamukset voisivat olla virkamiesoikeudelliset seuraamuksia kuten esimerkiksi irtisanominen. Sisäministeriö esittää, että jatkossa olisi harkittava mahdollisesti lisäksi muista kuin virkamiesoikeudellisista seuraamuksista säättämistä, millä voisi olla suurempi ennaltaehkäisevä vaikutus.

2. Turvallisuusselvityslain muuttaminen

Turvallisuusselvityslakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että henkilön luotettavuuden ja painostuksesta vapaan ja riippumattoman tehtävien hoidon varmistamiseksi voidaan henkilön

ulkomaansidonnaisuuksia selvittää nykyistä laajemmin tarkemmin säädettävissä tapauksissa ja samalla tarkistettaisiin viranomaisten toimivaltuuksia.

Ehdotetut muutokset ovat tarpeellisia ja asianmukaisia ja esitykset koskevat myös yksityistä sektoria. Turvallisuusselvitysmenettely on keskeinen keino erilaisten sidonnaisuuksia koskevien arvioiden tekemisessä.

Sisäministeriö esittää kuitenkin harkittavaksi ehdotetun turvallisuusselvityslain 25 §:n 2 momentin kirjoittamista ehdottomampaan muotoon. Nyt esitysluonnoksessa turvallisuusselvityslain 25 §:n 2 momentti antaa harkintavaltaa ja kuuluu seuraavasti:

Perusmuotoisessa turvallisuusselvityksen osana voidaan selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet, jos selvitys laaditaan edellä 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää taikka kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamista varten tai henkilöstä, jota ollaan valitsemassa Maanpuolustuksen korkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin, Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tähtääviin opintoihin tai Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin.

Lisäksi esitetään yllä mainittuun 25 §:n 2 momenttiin uudeksi lisäykseksi *Poliisiammattikorkeakoulun pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävät opinnot.*

Ehdotetun turvallisuusselvityslain 28 a §:n mukaan "henkilö, josta laaditun henkilöturvallisuusselvityksen osana on selvitetty hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan, on velvollinen ilmoittamaan selvityksen laatineelle viranomaiselle uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole, jos henkilöturvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu henkilöturvallisuusselvitystodistus ei enää ole voimassa." Ehdotetun säännöksen osalta olisi harkittava, tulisiko säätää sanktio ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä.

Sisäministeriö toteaa lopuksi, että ehdotetulla sääntelyllä on suojelupoliisin toimintaan sekä henkilöstövaikutuksia että taloudellisia vaikutuksia. Lisäresurssien tarve tulee määritellä mahdollisimman tarkasti esityksessä, kun esityskokonaisuus on muilta osin valmis.

3. Liitelait

Sisäministeriö pitää asianmukaisena ehdotuksia, jotka koskevat rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamista (rajavartijan peruskurssille ottaminen) sekä Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain muuttamista (upseerin virkaan johtavat opinnot).

Edelleen esitysluonnos sisältää liitelakiehdotuksena lain Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta, joka koskee em. lain 24 §:ää (*Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset*). Uutena muutoksena esitysluonnokseen ehdotetaan vastaavasti, että Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 a §:ää (*Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettaville asetettavat lisävaatimukset*) muutettaisiin seuraavasti

" Edellä 22 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavan tulee olla ~~rehellinen~~ *rehellinen–nuhteeton* ja luotettava sekä pelastustoimen tehtävään terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään sopiva. *Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavalla ei saa olla sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat pelastusalan tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista.* Koulutettavalta edellytettävästä ~~rehellisyydestä ja luotettavuudesta~~ *terveydentilasta ja toimintakyvystä* säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sisäministeriö toteaa informatiivisesti, että Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 25 §:ssä säädetään opiskelijavalintaan liittyvästä turvallisuusselvitysmenettelystä.

4. Muut huomiot

Eräitä perusteluihin liittyviä sekä teknisiä huomiota:

Esitysluonnoksen yleisperusteluiden kohdassa 2.1 on kirjoitettu (sivu 7), että "Suomea sitova kansalaisuudesta tehty eurooppalainen yleissopimus edellyttää monikansalaisuuden sallimista silloin, kun lapsi saa useamman kansalaisuuden syntyessään tai kun kansalaisuus saadaan avioliiton kautta." Sisäministeriö ehdottaa, että tässä yhteydessä mainitaan, että sopimusvaltio ei saa asettaa toisen valtion kansalaisuudesta vapautumista tai sen menettämistä sopimusvaltion kansalaisuuden saamisen tai säilyttämisen ehdoksi, jos tällainen vapautuminen tai menettäminen ei ole mahdollista, tai jos sitä ei voida kohtuudella edellyttää.

Esitysluonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen sivulla 38 viitataan turvallisuusselvityslain 28a §:n 2 momenttiin, jota ei ole lakiluonnoksessa. Perusteluissa mainitun kaltainen säännös on lakiluonnoksen 28 b §:ssä.

Teknisenä korjauksena esitysluonnokseen esitetään, että perusteluissa ilmaisu poliisin ammattikorkeakoulusta annettu laki korjattaisiin muotoon Poliisiammattikorkeakoulusta annettu laki.

Maakuntauudistukseen ja väestötietojärjestelmään liittyvät huomiot

Sisäministeriö ehdottaa, että valtiovarainministeriö ryhtyisi uudistamaan kuntien henkilöstöä ja perustettavien maakuntien henkilöstöä koskevia säädöksiä siten, että Suomen kansalaisuutta ja ulkomaansidonnaisuuksien huomioimista koskevat säännökset koskisivat myös kuntien varautumishenkilöstöä ja maakuntien pelastustoimen sekä varautumistehtävissä toimivaa henkilöstöä. Edelleen tulisi tarkastella myös väestötietojärjestelmän ja -prosessien kehittämistä niin, että kansalaisuustiedot olisivat ajan tasalla.

Lopuksi

Asiakokonaisuuteen liittyvien eri lainsäädäntöhankkeiden tavoitteet ovat yhdensuuntaisia ja mahdollistavat toteutuessaan tarpeellisten keinojen käyttämisen.

Sisäministeriö kiittää valtiovarainministeriötä ja oikeusministeriötä kokonaisuuden edistämisestä.

Kansliapäällikkö

Päivi Nerg

Hallitusneuvos

Johanna Hakala

Jakelu

valtiovarainministerio@vm.fi, anna.gau@vm.fi

Tiedoksi

Sisäministeri Paula Risikko
Erityisavustaja Juuso Rönholm
SM/hallinto- ja kehittämisosasto, maahanmuutto-osasto, pelastusosasto,
poliisiosasto, rajavartiolaitos-osasto, kansainvälisten asioiden yksikkö,
viestintäyksikkö
Poliisihallitus
Suojelupoliisi
Hätäkeskuslaitos
Pelastusopisto
Poliisiammattikorkeakoulu